

Tarih : 24.7.2017

Sayı : 196

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Yurtdışına kaçırılan kültür varlıklarımızın belirlenmesi, bu varlıkların envanterinin çıkarılarak iadesinin sağlanması ve mevcut kültür varlıklarımızın her yönüyle korunması amacıyla alınacak tedbirlerin belirlenmesi için Anayasanın 98 inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ve talep ederiz.

- 1- Mustafa İSEN Sakarya Mv.
- 2- Ayşe Kerir Düzce Mv.
- 3- Cengiz Aydoğan Aksaray Mv.
- 4- Vedat Bilecikli Ankara Mv.
- 5- Ayhan Sefer Üstün Mv.
- 6- Serap Yazar İstanbul Mv.
- 7- Hüsnüye Erdoğan Konya Mv.
- 8- Ali İhsan Tamer Sakarya Mv.
- 9- Yusuf BEYALIT Tokat Mv.
- 10- Volkan Bozku İstanbul Mv.
- 11- Talay Kaynarca İstanbul Mv.
- 12- Murat DEMİR Kastamonu Mv.
- 13- Metin ÇELİK Kastamonu Mv.
- 14- Vedat DEMİRÖZ Bitlis Mv.
- 15- Cengiz BEYLER Çankırı Mv.
- 16- Fatma Güldemir Sarı Adana Mv.
- 17- Serap Güler TAŞKESENLİOĞLU
- 18- Ahmet İyimaya Ankara
- 19- Hakkı Köklü - Kastamonu
- 20- A. NEJAT KOÇER
- 21- Mustafa BALOĞLU

GEREKÇE

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu toprakları, her devirde sayısız kültür varlığının üretimine katkıda bulunmuştur. Türkiye bu yönüyle dünyanın en zengin ülkelerinden olduğu gibi bunların korunması konusunda da dünyadaki en eski hafızaya sahip ülkelerdendir. Osmanlı Devleti döneminde yürürlüğe giren, 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi ile kültür varlıkları devlet malı niteliğine sahip olurken, 1884'de yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi ile de kültür varlıklarının ihracı yasaklanmıştır. 1906 tarihinde yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi Cumhuriyetin ilanından sonra yürürlükte kalmış, 1973 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile yasalaşmıştır. 1983 yılında çıkarılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile de kültür varlıkları üzerindeki koruma kalkını daha da arttırılmıştır.

Dünyanın eski ve büyük müzelerinde Türkiye kökenli kültür varlıkları ve hatta anıtsal yapılar bulunmaktadır. Bunların ciddi bir kısmı gerek 19. yüzyılda gerekse sonrasında gerçekleşen yasa dışı faaliyetler neticesinde ülkemizden koparılan kültür varlıklarıdır. Yasadışı kazılar neticesinde yurtdışına çıkarılan kültür varlıklarının ülkemize iadesi, söz konusu yasadışı kazı ve ihracın belgelenememesi nedeniyle oldukça güçtür.

Son yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığının girişimiyle kültür varlıklarının yasadışı transferinin önlenmesine yönelik faaliyetler ve yurtdışındaki Türkiye kökenli kültür varlıklarının iadesinde sağlanan başarılı sonuçlar memnuniyet vericidir.

Kültür varlıklarının yasadışı transferinin önlenmesine ilişkin olarak tüm dünyada başvuru alan başlıca hukuki araç 1970 tarihli UNESCO Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme'dir (UNESCO 1970 Sözleşmesi). Ülkemiz bu Sözleşmeye 1981 yılında taraf olmuştur. Kültür varlıklarının kaynak ülkelere iadesini öngören Sözleşmenin yaptırım gücü olmamakla birlikte, Sözleşme pazar ülkelerde ihracı yasak kültür varlıkları için ithalat kısıtlaması getirdiğinden büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'nin aralarında bulunduğu köken ülkelerin baskıları, uluslararası kuruluşlar ile evrensel kamuoyunun uzun yıllardır sürdürdüğü tepkilerin bir sonucu olarak, pazar ülkeler olarak adlandırılan belli başlı ülkeler UNESCO 1970 Sözleşmesi ve ilgili diğer hukuki araçlar doğrultusunda ulusal mevzuatlarında değişikliğe gitme iradesini göstermeye başlamışlardır. Bu durum köken ülkelerin, en önemli sorun olarak gördüğü arz-talep dengesini kırmak, en azından azaltmak açısından atılan önemli bir adımdır.

UNESCO 1970 Sözleşmesinin 3. maddesi, taraf devletlerce kabul edilmiş mevzuata aykırı yapılan kültür varlıkları ithali, ihracı ve mülkiyet naklinin kanunsuz olduğunu belirtmektedir. Sözleşmenin 8. maddesi ise, akit devletleri, yasaklamaların ihlali nedeniyle sorumlu tutulan kişilere cezai ya da idari nitelikli yaptırımlar uygulama taahhüdü altına sokmaktadır.

Ayrıca, kültür varlıklarının kaçak kazılar ve yasadışı yollarla ülkemizden çıkarılmaları nedeniyle kültür varlıklarına karşı işlenen suçların kanıtlanmasında büyük güçlükler de yaşanmaktadır. Bu nedenle kültür varlıklarının iadesi sürecinde zaman zaman hukuki yollara başvurulmakta, genellikle karşılıklı müzakereler yürütülerek sonuç alınmaya çalışılmaktadır.

Tüm bu nedenlerle yurtdışına kaçırılan kültür varlıklarımızın belirlenmesi, bu varlıkların envanterinin çıkarılarak iadesinin sağlanması ve mevcut kültür varlıklarımızın her yönüyle korunması amacıyla alınacak tedbirlerin belirlenmesi için Anayasanın 98 inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105 inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ve talep ederiz.